

PROJECTES D'ACOSTAMENT ENTRE COMUNITATS VÍCTIMES DE CONFLICTES ARMATS: EL YOUTH PEACE CAMP

· 22 de novembre del 2022 a 2/4 de 8 del vespre
· Sala d'actes del Centre Cultural La Llacuna, Andorra la Vella

Ramon Tena i Pera

Llicenciat en Ciències Polítiques i de l'Administració, mediador professional, formador en transformació de conflictes, comunicació no violenta i lideratge, consultor/formador del Consell d'Europa, director del projecte Dialoga, i coordinador del Postgrau de Mediació de la Universitat d'Andorra

▲ CURRÍCULUM

Ramon Tena i Pera¹ és mediador i formador en gestió de conflictes. Com a membre de l'equip de consultors del Consell d'Europa, des del 2014 lidera intervencions a nivell europeu en l'àmbit dels Drets Humans, la transformació de conflictes i la construcció de la pau (peacebuilding), sobretot amb joves.

A Andorra dissenya i implementa formacions per desenvolupar les competències dels participants en comunicació no violenta i gestió positiva de conflictes. Molt vinculat a l'àmbit de la mediació, en els darrers 10 anys ha participat en més de 100 mediacions laborals, familiars i comercials. Ha impulsat i coordinat les tres primeres edicions del postgrau en mediació a la Universitat d'Andorra (2014, 2018 i 2021). Així mateix, ha impulsat la redacció de la Llei de Mediació i actualment forma part de la Comissió Nacional de Mediació.

És col·laborador de la Cambra de Comerç d'Andorra, el Consell d'Europa, la Comissió Europea, el Consell de l'Advocacia Catalana i diferents organitzacions nacionals i internacionals.

Forma part de l'equip de mediadors de Mediadors sense Fronteres, l'Associació Catalana de Mediació en Salut i l'Associació Catalana de Mediadors Professionals.

Ramon Tena va formar part del ministeri d'Afers Exteriors d'Andorra fins el 2012, quan va decidir iniciar una nova aventura com a emprenedor social amb la seva empresa Dialoga. Creu fermament en el poder del diàleg per transformar el conflicte en cooperació.

A mode d'introducció

Abans de començar amb la xerrada d'avui voldria agrair a la Societat Andorrana de Ciències l'oportunitat de presentar aquest programa, així com el fet que hagin pensat en mi per parlar-vos un cop més de transformació de conflictes.

A mode de confiança, permeteu-me compartir amb vosaltres que és per culpa de la SAC, i concretament de l'Àngels i l'Antoni, que avui en dia sóc mediador. Va ser a la sortida d'una conferència sobre conflictes fa més de deu anys en què em van fer la reflexió que si volia treballar en el camp dels conflictes internacionals probablement em seria útil tenir formació sobre com tractar amb persones que estan vivint conflictes.

Aquesta xerrada d'avui vol donar un missatge d'esperança: malgrat que una part important de les notícies que ens arriben són força negatives (augment de conflictes i la seva violència associada, una societat cada cop més polaritzada...), també hi ha un nombre creixent d'iniciatives que volen fomentar la cultura de pau. El problema és que les bones notícies solen vendre menys en premsa.

CMB: iniciatives de recuperació de confiança en comunitats dividides

Avui parlarem d'algunes iniciatives de construcció de la pau posterior al conflicte, centrades especialment en joves. I en concret de mesures CBM,² aquelles accions que tenen per objectiu recuperar la confiança entre persones i comunitats que han patit conflictes armats. Parlarem de diferents projectes, però ens centrarem en un programa del Consell d'Europa que reuneix una seixantena de joves que provenen de comunitats que han patit conflictes armats en diversos graus d'intensitat.

El Youth Peace Camp del Consell d'Europa

La iniciativa principal de què parlaré avui és el Youth Peace Camp.³ Es tracta d'un projecte on he tingut el privilegi de participar diversos anys com a formador sènior.

El Consell d'Europa⁴ és un organisme internacional que reuneix 46 estats europeus. Els seus objectius principals (el que s'anomenen els tres pilars) són la promoció de la democràcia, els drets humans i l'estat de dret. Aquesta institució és molt activa en l'àmbit de la joventut, amb la comprensió que els joves són un dels sectors clau en el present i el futur de les nostres societats democràtiques.

El Youth Peace Camp va néixer l'any 2003 i s'ha convertit en un dels projectes estrella del Departament de Joventut. En els inicis era un campament on la creació de la confiança es basava en què els joves fessin activitats plegats. Per això es desenvolupava en un parc d'atraccions proper a Estrasburg: l'Europa Park.

A través dels anys ha anat evolucionant i ha afegit diverses dimensions, especialment el fet de reforçar el component formatiu i promoure el desenvolupament de competències en la promoció d'una cultura de pau.

Objectius

L'objectiu principal d'aquesta activitat és crear un espai segur on joves que pateixen conflictes en les seves comunitats puguin conèixer-se, empatitzar i reflexionar sobre maneres de promoure la cultura de pau en les seves comunitats. Tot i que cada edició es dissenya amb uns objectius diferents depenent de les necessitats, en un pla més concret els objectius són:

1. Humanitzar les persones de comunitats contràries.
2. Capacitació dels joves en transformació de conflictes.
3. Creació d'una xarxa de joves constructors de pau.
4. Multiplicar iniciatives locals de promoció de la pau.

Participants i equip educatiu

Els participants en aquesta activitat són entre 60 i 70 joves que venen de comunitats que han patit conflictes més o menys recents. A tall d'exemple, en la darrera edició hi van participar joves de Kosovo (comunitats albanesa i sèrbia), Xipre (comunitat de parla truca i grega), Armènia, Azerbaidjan, Geòrgia (i les comunitats de Abkhàzia i Ossètia del Sud), Moldàvia i Transnístria.

Pel que fa a l'equip de formadors, penso que la seva configuració és una de les claus de l'èxit d'aquest programa. L'equip està format per dos formadors, amb àmplia experiència en el treball amb joves i la gestió de conflictes i un facilitador per cadascuna de les comunitats presents en el conflicte. Els formadors són el component més neutral, ja que no formen part de cap de les comunitats participants. Un és un professional extern, mentre que l'altre és un dels treballadors especialitzats del Departament de Joventut, que assegura el contacte amb el Consell d'Europa.

Pel que fa als facilitadors, sí que provenen de les comunitats

en conflicte. Mentre que el rol dels formadors se centra en el disseny, implementació i coordinació de la formació, el rol dels facilitadors està pensat per acompanyar a les seves comunitats, tant des d'un punt de vista grupal com en la necessitat que sovint els participants tenen de compartir experiències dures o d'un suport emocional.

A banda d'això, els facilitadors serveixen per *prendre la temperatura*⁵ dels participants i d'aquesta manera prevenir qualsevol situació potencialment explosiva. Finalment, constitueixen un bon referent de cara als participants, ja que mostren com la cooperació entre persones de comunitats enfrontades és possible. De fet, els facilitadors solen ser participants d'anys anteriors que han decidit treballar en el camp de la cultura de pau.

Es tres pilars del Youth Peace Camp

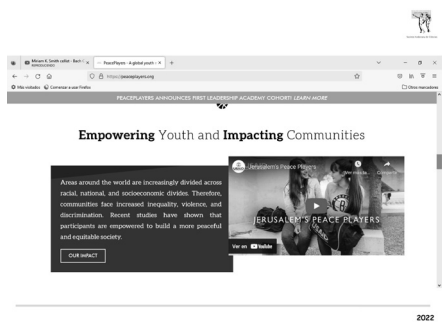
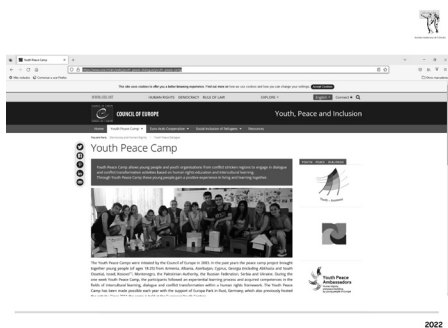
A nivell més pràctic,⁶ durant el Camp de Joves per la Pau es desenvolupen tres tipus d'activitats:

- **Creació de confiança.** Aquest és un element clau si es vol que funcioni tant durant la seva estada al camp com amb posterioritat. Per això es desenvolupen activitats de *team-building* i coneixença mútua que els permetin veure's com a persones i no com a representants d'una comunitat determinada. A tall d'exemple, quan els participants arriben el primer dia se'ls recomana que no mencionin de quin país, comunitat o ciutat venen, sinó el seu nom. Al mateix temps s'organitzen activitats perquè es coneguin una mica més com a joves (quines aficions tenen, què estudien, quins són els moments que més els han marcat en la seva vida...).
- **Capacitació / formació.** Una segona pota d'aquest programa és l'aspecte formatiu. En el Youth Peace Camp s'ofereix formació en elements com anàlisi de conflictes, comunicació no violenta, mediació o disseny i gestió de projectes, ja que cal recordar que un objectiu important és que els participants desenvolupin projectes locals. També s'ofereixen eines de caire més emocional centrades en el retorn dels participants a les comunitats d'origen. En aquest sentit, cal tenir en compte que en moltes comunitats el fet d'haver-se assegut a parlar amb l'"enemic", et pot convertir en un traïdor als ulls d'amics o familiars.
- **Dia del diàleg:** L'element central del Camp de Joves per la Pau és el Dia del diàleg. Es tracta d'un dia centrat en què els participants comparteixin les històries sobre com els ha afectat el conflicte.

A través de metodologies com cercles de pau els participants expliquen allò que el conflicte comporta pel seu dia a dia. Al llarg del dia es creen moments per ajuntar en una mateixa sala als participants de les comunitats enfrontades i crear espais on es puguin escoltar i empatitzar. Com us podeu imaginar és un dels dies més durs de tota l'activitat, ja que s'expliquen històries molt íntimes, i directament cara a cara amb la comunitat contrària. Aquest és un dia que es prepara a consciència i es treballa molt per preparar als participants, tant en el pla individual com comunitari.

Projectes de seguiment

Els darrers dos dies de l'activitat els participants comencen a preparar projectes que es puguin desenvolupar un cop de retorn a les seves comunitats d'origen. A tall d'exemple, una de les activitats que més em van marcar va ser l'organització d'una caminada conjunta entre serbis i albanesos de Kosovo, que van visitar una zona mixta. Tal com explicaven els participants, van tenir oportunitat de veure's amb persones de comunitats diferents que havien conviscut juntes abans de la guerra. Així mateix, altres participants van organitzar Camps de Joves per la Pau a més petita escala, centrats en les seves comunitats.

Altres exemples

M'he centrat a explicar-vos un programa que em sembla un molt bon exemple d'allò que es pot fer per promoure la cultura de pau de manera molt directa. Però existeixen altres programes similars, que per exemple fan servir com a connector elements com les arts escèniques, l'esport, la gastronomia o l'art.

Per mencionar-ne només dos, us parlaré de Peace Players⁷ i de Rooftop Theatre Group.⁸ El primer és un programa internacional que organitza activitats esportives conjuntes en comunitats

en conflicte. És actiu tant en conflictes intercomunitaris (entre palestins i israelians, o a Irlanda del Nord) com en conflictes intracomunitaris (per exemple, en barris altament conflictius dels Estats Units).

El segon és un projecte molt més local que ha sorgit a Xipre. El que busca és ajuntar xipriotes de les diverses comunitats presents a l'illa per treballar de forma conjunta en obres de teatre i altres projectes escènics.⁹ Tot i ser una iniciativa local, també participa en nombrosos projectes europeus.

Conclusions

1. Fes l'amor i no la guerra... però amb recursos suficients

Sovint sentim que és més fàcil fer la guerra que promoure la pau. Però si dediquéssim uns recursos similars a ambdues activitats segurament podríem parlar d'un món molt més pacífic.

En un pla més general, per exemple, em sobta que al parlar del conflicte d'Ucraïna tingui molta més presència als mitjans de comunicació i en cercles polítics la discussió sobre com ajudar els bàndols a guanyar la guerra

(i, per tant, continuar-la) que com ajudar-los a posar fi a les hostilitats.

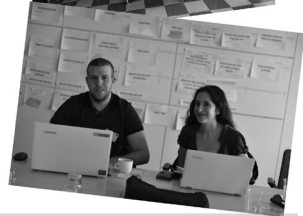
En un pla més específic, és impressionant fer un recompte dels números de la guerra, comparats amb el que costen iniciatives com el Youth Peace Camp. Aquesta activitat té un cost que no arriba als 75.000 € (comptant l'allotjament, viatges, manutenció i professionals contractats). En la imatge a continuació podeu veure el cost d'algunes de les armes que s'estan fent servir en la guerra d'Ucraïna.¹⁰

2. La guerra és un negoci de minories

Relacionat amb l'anterior, cal tenir en compte que la guerra sol ser un negoci que beneficia les elits polítiques i econòmiques però que difícilment els ciutadans busquen. Malauradament, en moments d'alta conflictivitat costa molt poc arrossegar la

<p>Youth Peace Camp</p> <p>120.000 €</p>		<p>Tomahawk</p> <p>1,5 M.€</p>	
<p>Browning M2</p> <p>14.000 € + 6.500 €</p>		<p>F-35</p> <p>80 - 120 M.€ + 30.000 €/hora</p>	
<p>Spike</p> <p>5.000 €</p>		<p>Bayraktar TB2</p> <p>5 M.€ + 44.000 €/hora</p>	
<p>Javelin</p> <p>147.000 €</p>		<p>HIMARS</p> <p>5 M.€ + 100.000 €/missil</p>	

2022

ciutadania d'un país o una comunitat, sovint a través de notícies falses, a augmentar els nivells de violència.

Al llarg de la història tenim multitud d'exemples on ciutadans corrents, quan n'han tingut la oportunitat, han estat molt més inclinats a acostar-se a l'enemic i a veure'l com un altre ésser humà que a continuar amb la guerra. Potser un dels exemples més famosos és la treva de Nadal,¹¹ durant la Primera Guerra Mundial, quan milers de soldats de tots els bàndols van sortir de les fronteres per confraternitzar amb l'enemic i descobrir que no eren persones tan diferents. Aquest episodi va ser immediatament silenciada.

Al llarg dels darrers anys he pogut treballar amb joves i adults dels Balcans, el Caucas i Xipre. Quan es creen les condicions adequades i es dona un espai de reconeixement mutu és molt interessant observar com la distància entre dues persones de *camp contrari* no és tanta.

Un exemple molt concret que vaig poder viure va tenir lloc a Xipre durant la boda de dos amics de comunitats diferents. Tot i la preocupació inicial pel que podia passar a l'ajuntar antics enemics va ser molt emotiu veure com soldats que havien lluitat en camps diferents feia 45 anys ballaven junts les cançons que sonaven al Xipre anterior a la invasió turca.

3. I Andorra?

La tercera conclusió és que Andorra ben bé podria cercar oportunitats en aquest camp, sempre des de la humilitat i el reconeixement que som un petit país. Però justament el fet que Andorra sigui un petit estat, neutre i amb una història que majoritàriament ha estat pacífica pot fer del país un indret ideal per a aquest tipus d'esdeveniments. Al mateix temps, estic convençut que

el país en pot treure beneficis en àmbits com una bona imatge internacional, l'augment de contactes i en definitiva la promoció del seu poder tou en l'àmbit internacional.¹²

Tenim antecedents d'algunes activitats que Andorra ja ha organitzat en l'àmbit de la promoció internacional d'una cultura de pau i l'acostament de persones de comunitats en guerra. A tall d'exemple, l'any 2013, durant la presidència andorrana del Comitè de Ministres del Consell d'Europa,¹³ Andorra va acollir una interessant formació promociada per aquest organisme i l'ONG Youth Peace Ambassadors Network.¹⁴

Així mateix, a través de la Unesco Andorra acull cada dos anys l'ArtCamp, una trobada de pintors, d'Andorra i en alguns casos de zones en conflicte, per treballar entorn de la promoció de la pau a través de l'art.¹⁵

Estic plenament convençut que seria possible, i plenament beneficiós que una part de l'acció exterior d'Andorra se centrés en aquesta temàtica.

Notes

1- Ramon Tena és mediador i formador. Com a consultor del Consell d'Europa treballa en projectes internacionals de promoció dels drets humans i foment de la cultura de pau. Es pot contactar amb ell a través del correu electrònic (rtenadialoga@gmail.com) i consultant les seves pàgines web: www.dialoga.ad i www.andorramediacio.com

2- Per les seves sigles en anglès : Confidence Building Measures. Més informació:

<https://www.coe.int/en/web/dpaer/-background>

3- Per a informació més detallada podeu consultar la pàgina web que hi dedica el Consell d'Europa:

<https://www.coe.int/en/web/youth-peace-dialogue/youth-peace-camp>

I aquesta sobre l'edició més recent: <https://www.coe.int/en/web/youth-peace-dialogue/youth-peace-camp-2023>

4- <https://www.coe.int/en/web/portal>

5- En parlar de *prendre la temperatura* ens referim a estar atents a les converses o situacions complexes que puguin passar, i que solen tenir lloc en moments informals, fora del programa reglat del camp. A tall d'exemple, l'any 2018 durant l'activitat hi va haver un augment dels enfrontaments militars entre Armènia i l'Azerbaidjan. L'arribada d'aquestes notícies va tenir un efecte força negatiu en l'activitat i va ser gràcies a la feina des facilitadors que es va poder gestionar de forma positiva.

6- A la pàgina web del Youth Peace Camp es poden consultar els informes elaborats després de cada edició.

7- <https://peaceplayers.org/>

8- <https://www.rooftoptheatregroup.com>

9- Una reflexió força interessant que m'han fet en les meves visites a Xipre és que en conflictes de llarga durada sovint es genera un cert cansament en parlar de pau. Per això sol ser més efectiu ajuntar a les comunitats en conflictes per parlar i compartir d'activitats que no tinguin a veure directament amb la pau: esport, arts, emprenedoria, promoció turística...

10- Podeu consultar algunes de les dades en aquestes pàgines web:

La Vanguardia:

<https://www.lavanguardia.com/deportes/20221119/8612761/dos-cazas-f-16-escoltan-seleccion-polonia-vuelo-qatar.html>

La Razón: <https://www.larazon.es/internacional/20220303/cz7vdocordkldox3qbqxerty4.html>

Fight Global:

<https://www.flightglobal.com/fixed-wing/lockheed-agrees-to-30000-per-flight-hour-cost-for-f-35a-by-fy2023/145448.article>

11- <https://www.visionofhumanity.org/the-christmas-truce/>

12- Per a més informació sobre el poder tou en l'àmbit de les relacions internacionals (*soft power*) podeu consultar aquesta pàgina web: <https://geopol21.com/que-es-el-softpower-y-por-que-es-tan-relevante-en-nuestros-dias/>

13- La presidència andorrrana (de novembre 2012 a maig 2013) va estar basada en la promoció dels drets humans a través de l'educació, i ha deixat projectes tangibles com l'estudi de les competències per una cultura democràtica.

Podeu ampliar la informació a través d'aquests enllaços:

<https://www.coe.int/en/web/presidency/andorra>

<https://www.coe.int/en/web/reference-framework-of-competences-for-democratic-culture>

14- Youth Peace Ambassadors Network (YPAN): <https://ypa.network/>

15- ArtCamp: colors pel planeta: <http://artcampandorra.com/>